

LIT.: A. Horvat, Nova Gradiška — najmlađi hrvatski grad, ČIP, 1955. — Horvat — Matejčić — Prijatelji, Barok. — Cultural Heritage of Croatia in the War 1991–92, Zagreb 1993. A. Ht.

NOVAK, Dragutin, skupljač umjetnina (Đurđevac, 20. III. 1933). Po zanimanju liječnik. Diplomirao u Zagrebu, specijalizirao rendgenologiju na Sveučilištu u Hamburgu gdje je bio profesor; 1984. osnovao Institut za rendgensku dijagnostiku i nuklearnu medicinu u Bonnu. Skuplja djela suvremenih hrv. umjetnika u široku rasponu od tradicionalnih shvaćanja do najnovijih istraživanja (E. Murtić, Đ. Pulitika, N. Kojdl, J. Diminić, Ž. Kipke i dr.), poglavito ona nastala nakon 1974, te djela naivnih umjetnika. Priredio je izložbe umjetnina iz svoje zbirke »Pevec v umetnosti« (Đurđevac, 1990) i »Hrvatska recentna umjetnost« (Gornja Stubica, 1991; Križevci, 1992; Đurđevac, 1993; Čakovec, 1994, i dr.). Vlasnik je najveće zbirke starih zemljovida Hrvatske.

LIT.: A. Pandžić, Pet stoljeća zemljovidnih karata Hrvatske (katalog), Zagreb 1988. — J. Depolo, Povijesna dimenzija jedne kolekcije, u katalogu: Hrvatska recentna umjetnost, Gornja Stubica 1991. — Granice Hrvatske na zemljovidima od 12. do 20. stoljeća (katalog), Zagreb 1992. — Z. Poznić, Zbirka Novak, Čakovec 1994. V. Fo.

NOVAK, E., slikar iz S primorja ili Istre (XIX. st.). Djelovao je u Zagrebu, gdje je 1881. naslijedio atelje I. Rendića. U Strossmayerovoj galeriji priredio je 1882. samostalnu izložbu portreta i pejzaža. Za katedralu u Đakovu izradio je oltarnu sliku Sv. Klare, za crkvu Sv. Marka u Zagrebu medaljone s likovima proroka; u priv. zbirkama u Zagrebu čuvaju se jedan njegov egzotični pejzaž i romantična *Oluja nad Savom*.

LIT.: Lj. Babić, Umjetnost kod Hrvata, Zagreb 1943, str. 75.

D. Kt.

NOVAK, Grga, povjesničar i arheolog (Hvar, 2. IV. 1888 — Zagreb, 7. IX. 1978). Povijesne, arheološke i geografske znanosti studirao u Zagrebu, Pragu i Beču, doktorsku disertaciju *Slaveni i Venecija* obranio u Zagrebu 1913. Radio na Velikoj realci i u Arheološkom muzeju u Splitu, potom 1920. postaje profesor na Filozofskome fakultetu u Skoplju. God. 1924–59. profesor je povijesti staroga vijeka na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Bio je (od 1939) član, a 1958–78. predsjednik JAZU. Istražio Grapčevu špilju, Pokrivenik i Markovu špilju na Hvaru. Uspostavio je hvarsku kulturu kao novu i samosvojnu skupinu u neolitiku i jadranske obale, uočio važnost hvarske obojene keramike kao dijela mediteranskoga kulturnoga kompleksa. Istraživao ant. nalazišta; najviše se bavio grč. kolonizacijom jadranskih otoka i obale.

BIBL.: Prethistorijski Hvar, Grapčeva špilja, Zagreb 1955; Markova špilja na otoku Hvaru, novo nalazište neolitske obojene keramike, Arheološki radovi i rasprave, I, Zagreb 1959; II, 1962; IV–V, 1967; VI, 1968; VII, 1974; VIII–IX, 1982; Vis od VI. stoljeća prije naše ere do 1941. godine, Zagreb 1961; Stari Grci na Jadranskom moru, Rad JAZU, 1961, 322; Povijest Dubrovnika od najstarijih vremena do početka VII. stoljeća, Dubrovnik 1966; Hvar kroz stoljeća, Zagreb 1972; Povijest Splita, I–IV, Split 1978.

LIT.: Grga Novak (1888–1978), Spomenica preminulim akademikima, I, Zagreb 1979. B. Čk.

NOVAK, Jasna, kostimografkinja (Maribor, 8. II. 1932). Diplomirala na Akademiji primijenjenih umjetnosti u Zagrebu 1955. Od 1954. stalni je kostimograf Dramskoga kazališta »Gavella«. Od osnivanja zagrebačke televizije (1956) radila kostime za mnogobrojne drame, serije i televizijske filmove. Prema njezinim je nacrtima kostimima opremljeno oko 200 predstava i scenskih djela. U radu zastupa načelo stilske primjerenosti literarnome predlošku, uz elemente diskretne stilizacije. Bavi se slikarstvom i scenografijom.

P. C.

NOVAK, Viktor, povjesničar (Donja Stubica, 4. II. 1889 — Beograd, 1. I. 1977). Bio je docent (1920–22) i profesor Filozofskoga fakulteta u Zagrebu (1922–24) i Beogradu (1924–60). Njegova istraživanja obuhvaćaju više područja povijesti. Među njima se ističu radovi iz paleografije, u kojima je naglašavao važnost iluminacija u rukopisima i prožimanje zapadnoeur. i naše kulture u srednjem vijeku.

BIBL.: Scriptura Beneventana s osobitim obzirom na tip dalmatinske beneventane, Zagreb 1920; Rekonstrukcija rukopisnog Graduala Sveučilišne biblioteke u Zagrebu, Sv. Cecilija, 1923, 2–3; Najstariji splitski rukopis Evangelium Spalatense, VjAHD, 1923; Nota palaeographica de reliquiario S. Blasii Ragusini, Spomenik Srpske akademije nauka (Beograd), 1935, 81; Reliquarium Elaphitense, VjAHD, 1938, 21; Supetarški kartular, Zagreb 1952; Latinska paleografija, Beograd 1952; Zadarski kartular samostana Sv. Marije, Zagreb 1959; La paleografia latina e i rapporti dell'Italia meridionale con la Dalmazia, Archivio storico Pugliese (Bari), 1961, 2–4; Praeconiun Paschale u Osorskom evanđelistaru, Glas Srpske akademije nauka (Beograd), 1962, 10; Večenegin Evanđelistar, Starine JAZU, 1962, 51.

NOVA KAPELA, selo u Posavini. Župna crkva Sv. Marije barokna je jednobrodna građevina sa zaobljenim svetištem (uza nj sakristija) i s bogato raščlanjenim pročeljem, iz kojega se izdiže zvonik. U crkvi su kasno-

barokni oltar, propovjedaonica i klupe s klasicističkim motivima. Zidana ograda oko crkve ima na uglovima kapele.

NOVAKOVIĆ, N. (Demetrije), dagerotipist (Zagreb, XIX. st.). Dagerotipijom se počeo baviti 1839, kada je za boravka u Parizu upoznao tek objavljeni pronalazak i primio poduku od samoga L. Daguerrera. Nakon povratka u Zagreb snimio je, vjerojatno iste godine, nekoliko dagerotipija zagrebačke okolice. Prve podatke o njemu donosi I. Kukuljević Sakcinski (*Slovník umetnikah jugoslavenskih*, 1858). Njegovi radovi nisu očuvani.

LIT.: N. Grčević, Fotografija devetnaestog stoljeća u Hrvatskoj, Zagreb 1981.

N. Gé.

NOVALJA, naselje urbanoga tipa na otoku Pagu. Ime potječe od lat. *navale*, *navalia*, jer je to bila juž. luka rim. naselja *Cisse*. Današnja struktura naselja poštuje još rim. raster insula i komunikacija. Oko naselja postoje mnogobrojne gradine Liburna s nalazima iz brončanoga i željeznoga doba. Iz rim. su razdoblja očuvani dijelovi vodovoda, više natpisa i arhit. plastika. Život je ovdje bio osobito bujan u ranokršč. doba, iz kojega su očuvani mnogobrojni ostaci arhitekture, arhit. plastike i natpisi. U središtu naselja bila je velika *basilica urbana* s polukružnom apsidom i mozaicima. Na području bazilike nađena su 1971. dva relikvijara s figurativnim prikazima: jedan brončani iz IV. st. sa scenama iz Biblije i drugi srebrni, nešto mlađi, sa scenom *Traditio legis*. Zap. od bazilike nalazile su se nekropole i terme. Iz ranokršč. i ranosrednjovj. razdoblja postoji u neposrednoj blizini naselja još pet sakralnih građevina s polukružnom apsidom, očuvanih u temeljima (lok. *Sakatur*, *Gaj*, *Miri*, *Mirić* i *Jaz*), gdje je očuvano više sarkofaga u koje se još do nedavno pokapalo mrtve. Iz doba predromanike nađeni su na području bazilike ulomci pletera. Na istome je području sagrađena u doba gotike crkva Majke Božje, pregrađena u doba baroka, u kojoj se čuva slika *Bl. Dj. Marije s djetetom* iz XVI. st. Sadašnja župna crkva Sv. Katarine sagrađena je u duhu historicizma 1906. na mjestu barokne i još starije romaničke crkve.

LIT.: B. Šrola, Novalja na otoku Pagu, ZNŽO, 1938, 2. — M. Sučić, Pag, Zadar 1953. — Š. Batović, Prapovijesni ostaci na zadarskim otocima, Diadora, 1973, 6. — A. Badurina, Ranokrščanski relikvijar iz Novalje, Materijali IX, Zadar 1976. — A. Šonje, Kasnoantički spomenici na otoku Pagu, Peristil, 1981, 24.

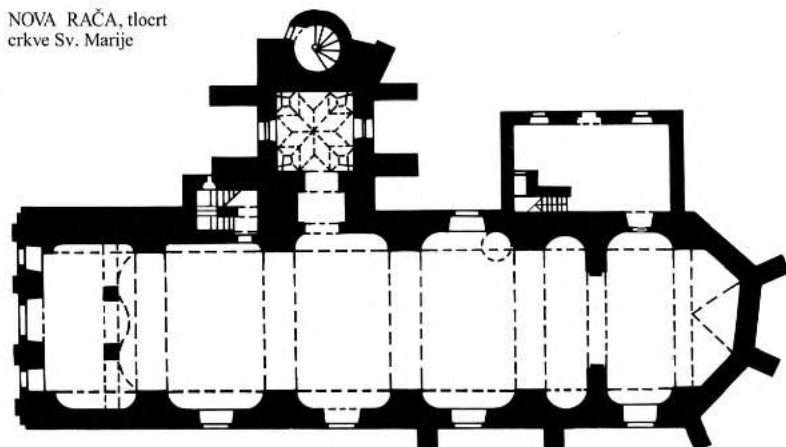
A. Bad.

NOVA RAČA, selo *Jl* od Bjelovara. Na gradini je prostrana jednobrodna župna crkva Sv. Marije, s potpornjima na trostraničnu završetku svetišta, a uza nj sakristija. U crkvi su orgulje nepoznata majstora sagrađene oko 1750. Bočno uz brod nalazi se kapela s gotičkim zvjezdastim svodom, a povrh nje visok zvonik. Uza zvonik je valjkasta vitka kula sa strijelnicama i grbom ivanovaca. Crkva je barokizirana oko 1720.

LIT.: A. Horvat, Između gotike i baroka, Zagreb 1975. — L. Dobronić, Posjedi i sjedišta templara, ivanovaca i sepulkralaca u Hrvatskoj, Rad JAZU, 1984, 406. — J. Meder, Orgulje u Hrvatskoj, Zagreb 1992.

A. Ht.

NOVA RAČA, tloort crkve Sv. Marije

NOVA UMJETNIČKA PRAKSA, pojam kojim se određuje široka umj. djelatnost niza umjetnika u razdoblju između 1966–74. Glavni su nosioci umjetnici rođeni između 1940–50 (B. Bučan, S. Dimitrijević—Braco, L. Galeta, S. Iveković, G. Trbuljak, G. Žuvela), a važno je i djelovanje grupa (»Crveni Peristil«). N. u. p. proširuje područja lik. umjetnosti na nove medije (film, video), a rabi i procesualne tehnike prezentacije koje podrazumijevaju uključivanje publike (happening, performance). Tom su se pojavom bavili kritičari J. Denegri, I. Biard, N. Baljković, Ž. Košćević, Z. Maković, D. Matičević i M. Susovski.